

LA TORREJA

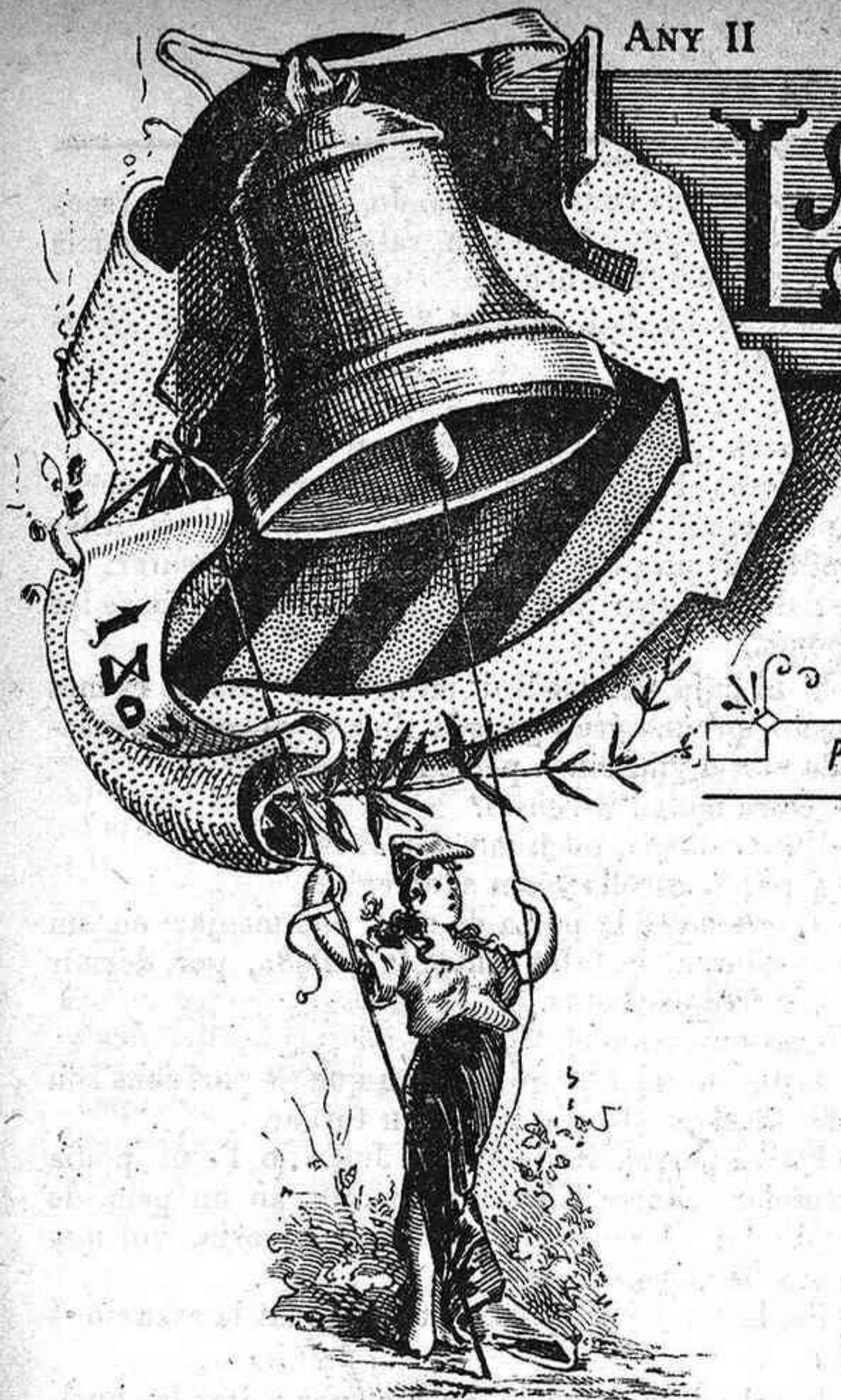
SETMANARI CATALÀ

FESTIU IL·LUSTRAT Y LITERARI

10 CENTIMS lo número per tot arreu.

Preu de subscripció 2 R^s al mes.

REDACCIÓ: San Pau -- 56-Lit.

D.ª CONCEPCIÓ MARTINEZ

De simpática figura
y artista com pocas n' hi ha,
ab ella Deu va ajuntá
lo talent ab l' hermosura.
Canta ab sal que maravella
y té veu d' echo diví;
y ab tota boca es pot dí:
qu' es del art excelsa estrella.

Concepcion Martinez

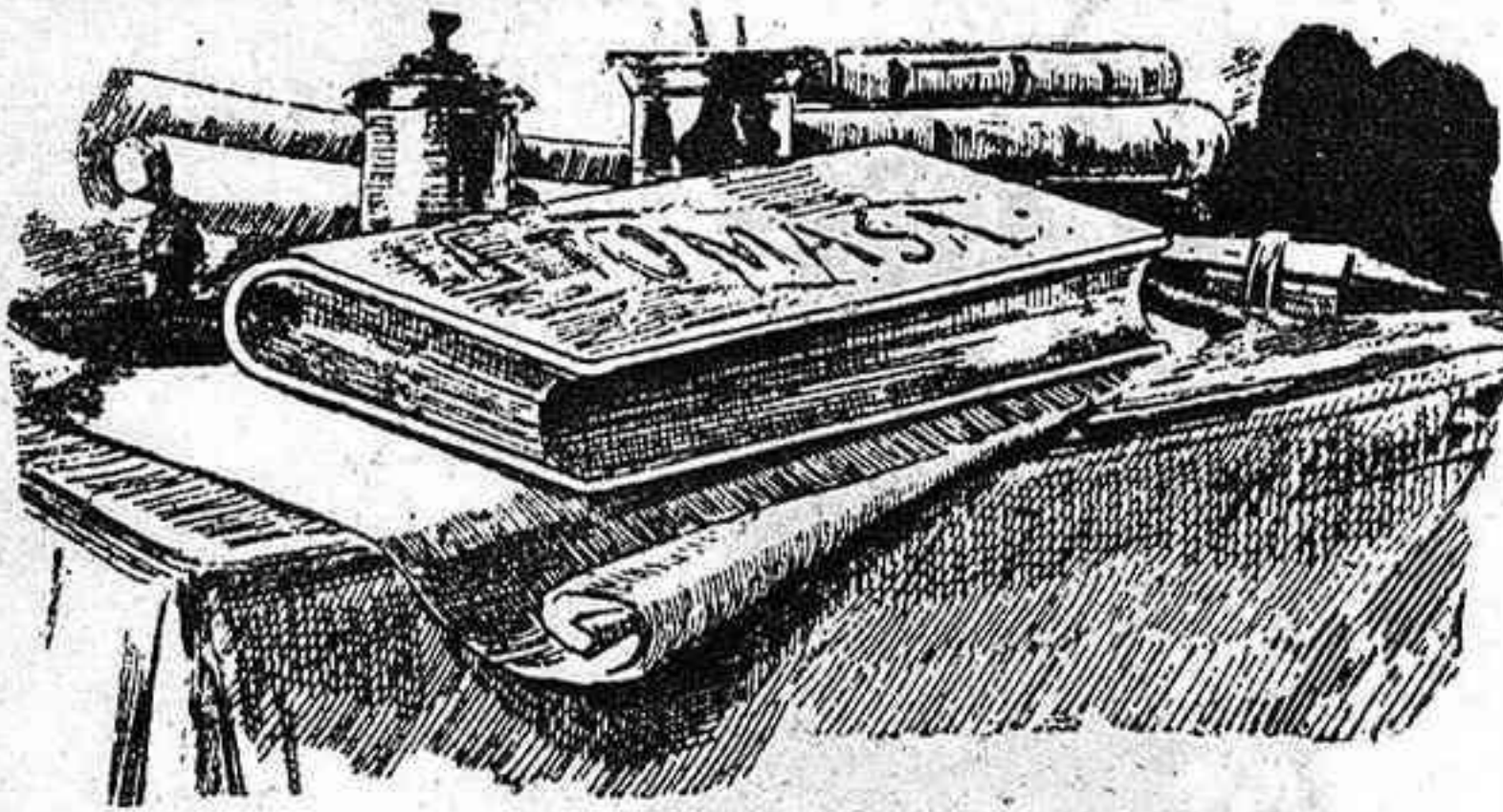

SUMARI

TEXT:—En Joan de las mentidas, per Gasquet.—Las mevas xicotas, poesia per Lluís a' vador.—L' incendi de Manrè a, fragment del drama.—Transacció, poesia per Francesch Marull.—Curiositats. (Lo combat de Trafalgar,) conclusió per Pepet del Hort.—Viatje filosófic. L' avaro lasciu, per Joseph M.ª Codolosa.—Quentos.—Teatros, per Un cómic retirat.—Ecce-homo, poesia per Muley Alensens.—Campanadas.—Crida, per Jaume Roig y Cordomí.—A una actriu, sonet per Dolors Mont.—Idili engomat, per Manel Gardó.—Cantars, per Jaume Roig y Cordomí.—Telégramas.—Anuncis.—Secció Religiosa.—Notícias maritimas.—Correspondència.—Secció de Trenca-closcas.

GRABATS:—D.ª Concepció Martinez, retrato per A. F.—Ayguas, per Cilla.—Pesca, per Efege.—La cassa en temps de Lluís XIV, per F. Gomez S.—Dels banys, per Cilla.—Als banys, per Efege.—I-lusions, per Cilla.

EN JOAN DE LAS MENTIDAS

TROBANTME l' altre dia en lo Port, parat y contemplant un vapor-ómnibus que s' allunyava, vaig sentirme una regular clatellada, lo que feu qu' aixequés, com per ressort, un tremendo garrot que gasto per tot dia, ab ánimo de descarregarlo sobre la carcanada del imprudent que prenía lo meu clatell per blanch; pero, al girarme y veurer que 'l clatellot venía de mans d' en Joan de las mentidas, que procurava amagarse detrás de un macís capellá, vaig esclafir una rialla.

—Vamos, Joanet, no cal que t' amaguis; ja t' hi vist, has de donar una satisfacció al meu clatell.

—Dispensa, noy—va dirme mentras m' abressava paternalment—feya tant temps que no t' havia vist, que necessitava desahogarme.

—¿Ahont t' havias ficat?

—Ja pots pensarho, home: era á París, á veurer y admirar las bellas de l' Exposició.

—¿Quin día 'n vas arribar?

—Ahir mateix; encare 'm trobo tot cruixit.

En Joan de las mentidas es mes embustero qu' en Calsas; obligarlo á dir la veritat, sería matarlo: las mentidas l' engreixan tant com los plats d' escudella. Mentida que de la seva boca surt, té tant salero y es dita ab tal serietat, que 'ls mateixos que la posan en quarentena, disfrutan en sentirla. Ell no ha estat may á París, ni ha visitat la seva Exposició actual, ni s' ha dat tan sols la pena de mirar un mapa de Fransa, per saber ahont cau la capital francesa, pero, ell s' ha imaginat un París y una Exposició á la seva manera, y si no pogués contar lo que s' ha imaginat ab tots los ets

y uts, reventaría com una aglá. Jo, que conech la seva flaca, pensant passar un bon rato, vaig continuar la conversació preguntantli:

¿Y que hi ha de bó á París? ¿Que 'm contas de la torre Eiffel?

—Noy, es la nota característica de l' Exposició.

—¿Crech que té una elevació extraordinaria?

—Figurat si es alta, qu' un artiller francés, al serne al cap-de-munt, se va arrencar del matxete y va tallar una pinya d' un pí de la Lluna. Jo ho vaig veurer.

—Y donchs ¿per pujar á n' aqueixa torre com se las componen?

—S' hi puja per medi d' un *ascensor* que no es mes ni menos qu' una gran galleda dintre la qual hi caben de vint á vinticinch personas—

—¿Dura molt l' ascensió?

—Una senmana, poch mes ó menos.

—Y per la gasofia ¿com s' arregla?

—L' que no se la porta de casa, pot menjar en un petit restaurant instalat dintre la galleda; per dormir llogan catres per horas.

Tot ho tenen calculat.

—Ja tenen rahó 'ls que diuen que 'ls parisiens son diables. Si 'ls nostres avis podían tornar...

—Estich persuadit de que, si Jofre lo Pelut podía contemplar la torre Eiffel, exclamaría ab un pam de boca oberta: ¡Aixecar una torre com aquesta, vol mes pels que 'ls que jo tinch!

—Be, home, bé ¿y que mes t' ha cridat la atenció, á París?

—Una barbería-modelo, propia per evitar las huelgas de fadrins barbers. Lo patró no pot negar que ho ha après de las máquinas pesadoras, mediant déu cèntims, pero ab tot y aixó ho ha perfeccionat tant, que, sembla tot un' altra cosa.

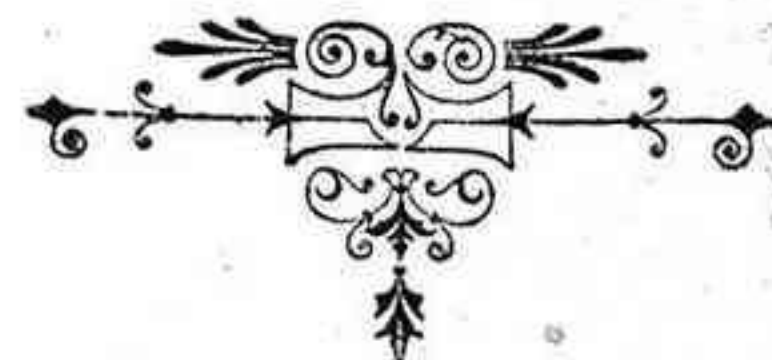
Arriba 'l parroquiá y s' assenta en un silló, que en la part superior té un mecanisme complicat, y una com escaleta de guardiola en un de 'ls brassos. Te vols afeitar; tiras vinticinch cèntims á l' escaleta, funciona la máquina y 't rapa á la perfecció. Ab vinticinch cèntims mes, te talla 'ls cabells, y ab altres vinticinch cèntims te renta 'l cap.

—¿Ja es una máquina endiablada!

—¿Oh! per máquina asombrosa, un' altre que 'n vaig veurer. Alló d' una máquina que tiranthi á un cantó, un cunill, surt per l' altre l' animalet pelat y rostit y un sombrero de copa de la pell, es cosa olvidada. En la máquina que dich s' hi tira cosa de quatre tersas de carn ab os que ja es mes barato, un grapat de pel y cosa d' un unsa de greix de multó, y fent rodar un manubri surt un home complert y sense cap tara. L' inventor ha assegurat un éxit á la Fransa, si declara la guerra á l' Alemania; ell se compromet á fabricar diariament cent mil homes.

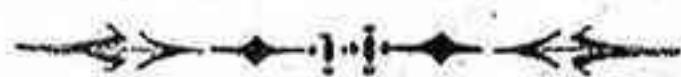
Al sentir aquesta mentida lo vaig deixar ab la paraula á la boca y vaig correr al passeig de Gracia á buscar aire porque m' ofegava.

GASQUET.

Las mevas xicotas

La primera 's deya *Amparo*;
contava sols vint abrils,
y dech dir sens cap reparo
que tenia bons perfils.
Passava jo molts apuros
puig guanyava poch salari;
vaig demanarli tres duros,
y va dirme:—Deu l' ampari.—

Per ocupar la vacant
que l' *Amparo* va deixar,
un dia prop del Encant
á la *Justa* vaig trovar.

Un vespre, de trist recort,
ab ella vaig propassarme,
y la *Justa* per dissort.....
injustament va plantarme.

La *Paz*, sigué la tercera
xicota, que vaig tení.

Era la *Paz*, bullanguera
y mes lletja, que 'l butxí.

Sempre 'm feya mala cara,
sempre 'm buscava rahons,
y no feya un mes encara
que vaig dir: ¡prou relacions!

Per agregar á la llista,
la *Nieves* vaig conquistá;
una xicota modista
mes seca qu' un bacallá,

y per cert que 'ns estimavam,
puig que no era gens dolenta;
mes la vritat, no lligavam
perque anava molt..... ardenta.

Després ab la *Soletat*
vaig probar si lligaria,
puig estava enamorat.....
del bonich dot que tenia.
Mes també varem renyí;
la *soletat* l' espantava
y tenia un cert cosí,
que per tot l' acompanyava.

Vaig seguir buscant xicota
y un dimars... (crech qu' era festa)
vaig conquistá una mar-mota
que li deyan la *Modesta*.

Mes tampoch m' hi vaig casár.
Sent com era pretensiosa,
volia sempre gastar
y era lletja, y orgullosa.

No vaig desmayar, perxó,
y seguint tot Barcelona
vaig estimar ab passió
la *Remey*, de ca la *Pona*,
mes ¡ay! vaig estar malalt;
y la *Remey* per curarme
va creure que pel meu mal,
¡o millor..... era plantarme.

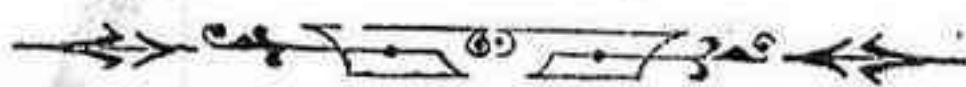
Per pur capritxo, no mes,
vaig fer l' amor sols vuit dias
á la *Rosario* després,
dedicantli poesias.
Vritat es, qu' era bufona,
potser..... de las mes simpáticas.....
pero era frac-masona
y de las més democráticas.

Finalment; hi festejat,
Primitivas, molt groixudas;
Virtuts, que m' han trastocat;
Claras, que eran tartamuzas.
Puras, bastant descocadas;
Blancas, igual que 'l carbó;
Teclas, que eran molt tocadas,
y *Violetas* ab pudó:

Are, per fi, soch casat
ab la *Do'ors*. ¡Bona noya!
un modelo de bondat
y mes fresca que una toya.
Mes ¡ay! ab ella s' concentra
tot lo mal, que 'n tinch un fart;
quan no te *dolors* de ventre,
sol tenir, *dolors* de..... part.

LLUIS SALVADOR.

L' INCENDI DE MANRESA

(Drama en 3 actes de D. Maurici Fius y Palá)

Descripció de la Batalla del Bruch, que fa 'l timbaler devant lo poble.

(Acte 1.er escena VIII.)

Nostra patria trepitjada
per la planta del francés,
mal-ferida y saquejada;
se va alzar desesperada
ab lo pit de rabia encés.
Plena de rencor salvatge,
s' alsá contra 'l vil soldat;
famolenca de carnatge
dins de la plassa, ab coratje
va cremá 'l paper sellat.
Alsá sa veu orgullosa;
ressonant per tot lo mon,
y devant la tropa odiosa
nostra rassa valerosa
va di' al francés: Aquí som.
A nostre crit, fins la terra
rebé un fort sacudiment,
y á la veu de sanch y guerra
se vá alzar lo plá y la serra
tots brandant á somatent.
Mort sens treva als fills de Fransa
que la Patria 'ns han robat;
puig ja no 'ns queda esperansa,
ab l' arma de la venjansa
defensém la llibertat.
Faltan armas? Es la freixa
bastó que causa un tropell,
¡oganivet carn esqueixa,

la fona prou rastre deixa
y enfonsa 'l roch al cervell.
¡Faltan balas! Las baranas
son aliment pel trabuch:
Si de lluytar teniu ganas
aqueixas feras humanas
prompte passarán pel Bruch.
Anemhi donchs desseguida,
diguerem, sens pensar res,
y despreciant nostra vida,
ab una sola embranzida
vam topar ab lo francés.
Viva Deu! quan vam toparnos
front á front del enemich.
¡Quin afany per barallarnos!
¡quin modo de defensarnos!
¡quin coratje y quin dalit!
Las montanyas vomitavan
foch y pedras al combat,
sanch del traydor devoravan
y fins—¡venjansa!—cridavan
los turons del Montserrat.
Allá hont hi ha una barretina,
allá 's passeija la mort:
hont un catalá domina,
un francés vensut, afina
mastegantne plom y foch.
Quant las balas s' acabavan
trevallava al ganivet,

quant los ganivets s' oscavan,
ab furia 'ls bastons picavan
dalt y á baix, á tort y á dret.
La sanch per terra corria
formant impetuós riu:
nostre cor més fam tenia
y—venjansa—'ns repetia
—mentres ne quedí un de viu.—
Los francesos reculavan
fugint del lloch del combat
esporguets com estavan,
y—¡cobarts—los hi cridavan
los turons del Montserrat.
De la tarde á la cayguda,
era á la posta del sol,
l' águila imperial retuda
pongué sa gloria, vensuda
per lo brau poble Espanyol.
Abatuda y mal-ferida
á nostres peus va morí:
y en los últims de sa vida,
quant sens honra y escarnida
encara treya verí;
sos funerals anunciavan
las campanas del vehinat,
al Bruch sa gloria enterraban
y al mon, sa mort pregonavan
los turons del Montserrat.

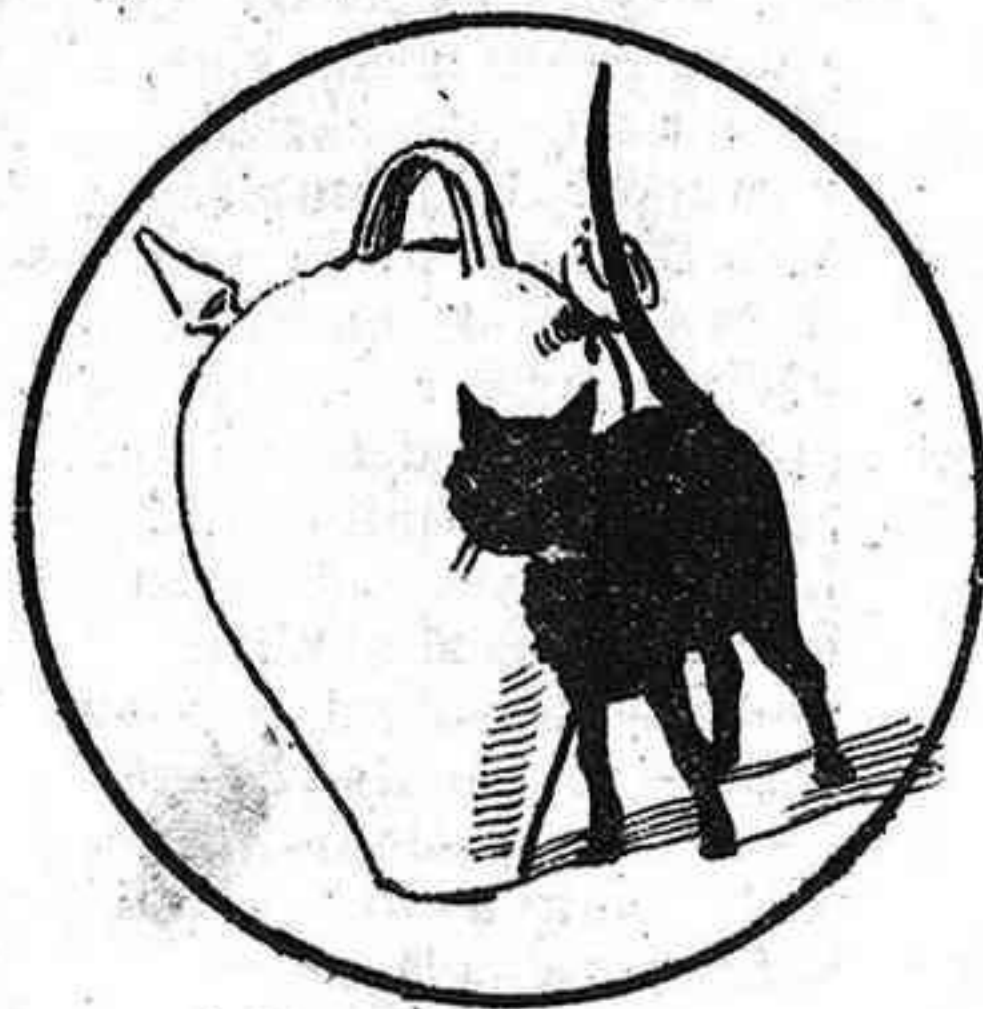

—Ara li he vist la senyora
ab el capitá Maicaiga.

—Déixim, no estich per romansos
qu' ara estich passeljant l' aygua.

Per ayguas estich... Jo, sí,
lo que procuro es lo ví.

—Vaig á pendre ayguas.

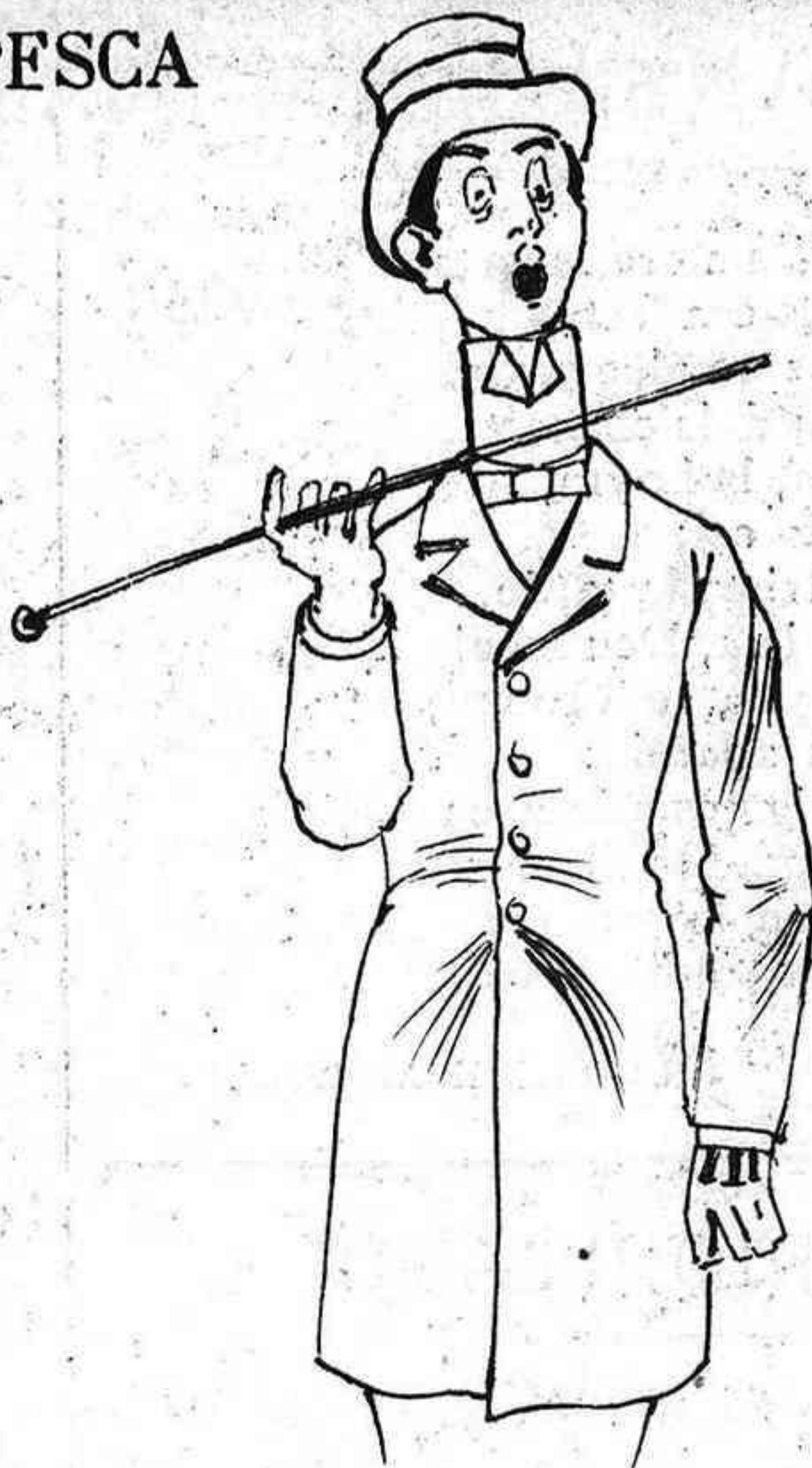
—Ahont? —Ahont haig d' anarhi?.. á la font.

PESCA

Veyam si farém barcada.

Ja la tinch á la ratera.

El terror de la pesquera

L' am ja 'l té..... Dém la virada

EFEGS
-6-

TRANSACCIÓ

La llum era incerta,
lo vent era fret,
las aus no alegravan
ab son dols concert,
espesa, la boyra,
tapa lo cel;
¡que trista la tarde,
que trista, Deu meu!
De sopte, com somni,
lo sol apareix:
sos raigs esquinsaren
de boyra los plechs;
era que m' mirava
jo, en tos ulls de cel.

FRANCESCH MARULL

GURIOSITATS

Lo combat de Trafalgar.⁽¹⁾

(Conclusió.)

Prop de dos mesos va permaneixer Villeneuve en una inacció incomprendible.

Entre tant los inglesos augmentavan las sevas forssas.

Lo dia 29 de Setembre va presentarse Nelson devant de Cadiz ab una esquadra composta de 27 navíos. La aliada constava de 18 navíos francesos y 15 espanyols, dels quals, 12 havían sigut posats feya molt poch temps en estat de poderse fer á la mar, per D. Juan Ruiz de Apodaca, comandant general del Arsenal de Cádiz.

Ignorant Villeneuve que fos tan nombrosa l'esquadra inglesa, va sortir contra ella lo 19 d' Octubre. Lo dia 21 va trovarse sobre lo cab Trafalgar esperant allí á la esquadra enemiga.

Hasta llavors la única ordre de batalla naval coneguda, consistia en formar una línea mes ó menos dilatada, segons lo nombre dels combatents, y acostantse aixís á la línea contraria, canonejarse hasta quedar uns ó altres victoriosos.

Si 'l vent ó una mala maniobra feyan qu' algun barcoperdés la línea de formació y caygués en la línea enemiga, ja podia darse per perdut.

Aixís lo navío "Firme" y lo "San Rafael" havían caigut al poder dels inglesos durant lo combat del 22 de Juliol.

Si una de las esquadras tenia de retirarse per efecte de las averías, los barcos menos *veleros*, que quedavan resagats, se consideravan també perduts irremisiblement.

La táctica naval no havia encara sortit de la seva infancia.

Cada barco tenia devant seu, á son enemich y lo combatia ab mes ó menos duresa ó fortuna.

Villeneuve que creya que Nelson no habia de cambiar la sabuda estrategia va omplenarse de sorpresa á las primeras maniobras manadas per Nelson.

En efecte, la esquadra inglesa adelantava, formant també una línea qual centre ocupava lo navío "Victory" que montava Nelson.

A poch, aquet navío pren la *delantera* sobre los demás. Los dos navíos que formavan en sos dos costats, lo seguiren, donant cada hú d' ells principi á dos altres líneas formant lo "Victory" la punta d' ángul, y trasant prompte las forssas inglesas un immens triangul obert en sa base.

Villeneuve no podia donar crédito á sos ulls, y per un moment va creurer que las alas enemigas tornarian á plegarse per pendrer l' ordre de batalla conegut y unich que considerava convenient. Pero llavors va obrirse per la punta aquell triangul, formantse dos líneas verticals, las quals varen acometer lo centro de la línea de la esquadra combinada, dividintla en dos parts.

Los navíos inglesos van formar de prompte dos circuls, compostos, l' un, de dotse bastiments que canonejavan á sis dels aliats, y l' altre, de quinze, contraset. De manera que deu navíos de l' ala esquerra y deu de la dreta de la esquadra franco espanyola varen quedar fora d' acció, sens saber sos capitans lo que debian fer.

Alguns molts actes d' heroisme van tenir lloch en aquest desigual combat. Lo *Bucentauro*, navío francés manat per Villeneuve, lo *Temible*, també francés, manat per lo comandant "Lucas", lo *Santíssima Trinidad*, espanyol de 150 canons manat per Cisneros, lo *Príncipe de Asturias*, per Gravina, lo *San Juan Nepomuceno*, per Churruca y lo *San Ildefonso*, van ser los que mes se distingiren en aquella jornada de mort y destrucció.

Cada hú d' ells va tenir que lluytar ab forssas triplicadas.

Lo *Santíssima Trinidad* va lluytar contra quatre navíos inglesos entre ells Lo *Bretania* y lo *Príncipe de Gales* tirantne dos d' ells á pico.

Lo *Príncipe de Asturias* vá desferse de tres navíos que 'l canonejavan, produhint en ells grans estragos.

En lo pont de San Juan Nepomuceno, varen morir 154 homes, varen ser ferits 240, y copejats prop de cent. Aquet navío va defensarse heróicament de sis navíos contraris, hasta que son comandant Churruca va dar l' últim suspir.

Lo Vice almirant francés Dumanoir va donar la primera senyal de fugir del combat, abandonant la batalla ab quatre navíos francesos.

En aquell mateix moment y en el propi acte en que lo navío almirant francés se rendia, una bala del *Santíssima Trinidad* feria de mort á Nelson que caigué sobre lo pont del *Victory* al instant de conseguir la mes gran victoria.

Gravina va procurar salvar lo resto de l' esquadra espanyola entrant junt ab algun navío francés al port de Cádiz.

Los francesos poch varen recordarse del descalabro. Los mellors capitans que varen pendrer allí la vida, eran espanyols y las victorias conseguidas en los camps d' Austerlitz y altrás en Alemania, van esborrar tot recort del horrorós combat de Trafalgar, en la memoria de la Fransa.

PEPET DEL HORT.

(1) Vejis lo número 47.

VIATJE FILOSÓFICH - HUMORÍSTICH

AL INTERIOR DEL CRÁNEO HUMÁ

L' AVARO-LASCIU

Dintre sa cova tancat
ab tres panys y forrellat
á na l' avaro trovém,
una caixa... grápats d' or...
pensa 'l cap y calla 'l cor.
Vejam que pensa... viatjem.

«Trenta mil per un cantó
y vint mil... cinquanta mil,
»si seguint per eix istil
»reunís un altre milió,
»ja serian tres millions!
»!Quin goig faria la caixa!
»pero, cá! está tot de baixa,
»ya no 's fan negocis bons.
»no 's trova un ral per remey,
»el peix al esqué no pica,
»no corra més que palica,
»palica de mala lley!
»Pero á mí ningú m' afana;
»D. Pau Buxons ahí 's creya
»que l' intenció no li veyá,
»¡gracias á Deu no tinch llana!
»negocis ab un tronat!
»vaya una rifa treuria
»no pot ser! un altre día!
»mestre s' heu equivocat!
»Per més que 'm daurin la bola
»no m' enganya aquell que vol,
»la plata 's fon ab lo sol,
»l' or grapejantlo s' esmola,
»Sent rodona la moneda
»rellisca, dels dits s' escapa,
»rodola, y tant sols l' atrapa
»lo qui més la xarxa enreda,
»més val que tancada estigui,
»ningú aixís li fá mal' obra;
»que 'm pidolan? faig lo pobre,
»que se 'n riu la gent? que rigui.
»Usuré, avaro, mesquí,
»me diuhen... poch cas ne faig...
»me critican perque vaig
»mal vestit, 'ls deixo dí...
»mentres no 'm demanin res
»qu' enrahonin, que s' esbravin,
»no desitjo que m' alabin,
»quí alaba es que vol dinés!
»diners á la Seca 'n fan,
»que vagin allí á buscarlos,
»jo no 'ls guanyo per donarlos,
»en los mevas mans bé están;
»no vull que putinejat
»siga per cap tonto l' or
»qu' 'm costa trossos del cor...
»trossos de lo més sagrat...

»Si sabessin las vilesas,
»qu' hi comés... pero ningú
»las sab... n' estich ben segú,
»gracias á las sutilesas
»que tinch, cap home repara
»ab mos defectes... astút,
»sé dá un color de virtut
»inmensa á la meva cara.
»vaig á missa cada día,
»confesso cada setmana,
»me faig ab gent de sotana,
»so caixé d' un obra pia,
»no falto á las quaranta horas,
»á n' els calaveras renyo,
»quan algú renega 'm senyo.
»De las donas pecadoras
»fujo com del mal esprit
»si es que ho pot notar la gent...
»d' amagat es diferent,
»paso un rato divertit
»sempre que no 'm costi mol,
»sent tan guapas m' entabanan,
»sols tenen un mal... demanan
»diner... y 'l diner me dol;
»me dol, sí... mes qu' haig de ferhi?
»es un vici que 'm domina...
»¡Ola! ja veig la vehina...
»me fará perdre 'l senderi
»aquesta dona .. Deu meu!
»quins ulls més bonichs que té!
»deixam desar lo diné...
sembla que se 'l fasi seu.
»Cada dia en lo balcó
surt en 'questa hora de nit...
»si fos un home atrevit...
»pero... y la murmuració?
»qué dirían los vehins
»que are 'm tenen per un sant...?
»ells creuhen qu' estich resant
»y sols pensaments mesquins
»ocupan lo meu magí...
»¡Es hermosa ben mirada!
»de foch sento una alenada
»que 'm crema 'l cor... ay de mí!
»deixam tancá 'ls finestrons
»sempre es bó evita 'l perill...
»¡encare la veig! lo brill
»de sas moltas perfeccions
»entra á donarme tropell
»ni que 'm tanqui en tot paratje,
»no la vull veure... y sá imatje
»tinch grabada en lo cervell.
»Fuig tentació del meu cor
»fuig malehida sirena
»que á mes de donarme pena

»me farias gastar l' or.
»L' or que 'm dona tan desfici,
»l' or que guardo ab ansia avara
»l' or que vaig negá 'l meu pare
»y el pobre morí en l' hospici.
»L' or per qui crims so comés
»donarlo á na tu? de franch?
»y com bull la meva sanch...
»en lo cap me sento un pés
»com si 'm nés á tornar boig,
»deliro, crech que deliro...
»en los meus brassos te miro
»y quin goig que fas.... quin goig!...
»Acóstat més, vull mirarte
»en l' espill de la passió...
»que m' abrusa, ab un petó
»la vida vaig á donarte...
»demanas or? ja m' hi avinch...
»tindrás riquesas sens treva!...
»no fugis anima meva!
»com pensas fugir, si 't tinch?
»Te tinch d' aquí no t' escapas
»gosar ta hermosura 'm toca,
»ta boca sobre ma boca,
»estrenyent ton cos mas grapas
»faré que 'l goig siga etern
»infinit, inagotable!»

Pensant aixó 'l miserable
pateix com furia d' infern.

Estinguida á poch á poch
la rahó del ser vivent,
dona á lo deliri lloch
deixém eix craneo al moment
no 'ns contamini 'l seu foch,
mira lo cos, p' el famer
de las passions s' arrossega
y tenint tant de diner
sols ficticia logra fer
la passió que 'l dessossega,
per no tocá 'l seu tresor,
ni aparentá virtut
rabiós de lasciu amor
s' está gastant la salut
que no 's paga ni á pés d' or.
Y en tant que delira ell
creyent certa una ficció
arrelada en lo cervell,
la vehina del balcó
fá brometa ab un doncell.

JOSEPH M.ª CODOLSA.

(Se continuará.)

QUENTOS

En una fonda un sócio comensa á cridar desafortadament. ¿Qué hi ha? li diu l' amo.

—Qu' aquest bifeack es molt dú, que ni es pot tallar.

—Be, home, per xò no esvaloti.—Y cridant á un mosso l' hi diu: Tú, noy, porta un ganibet que talli forsa.

En un tribunal.

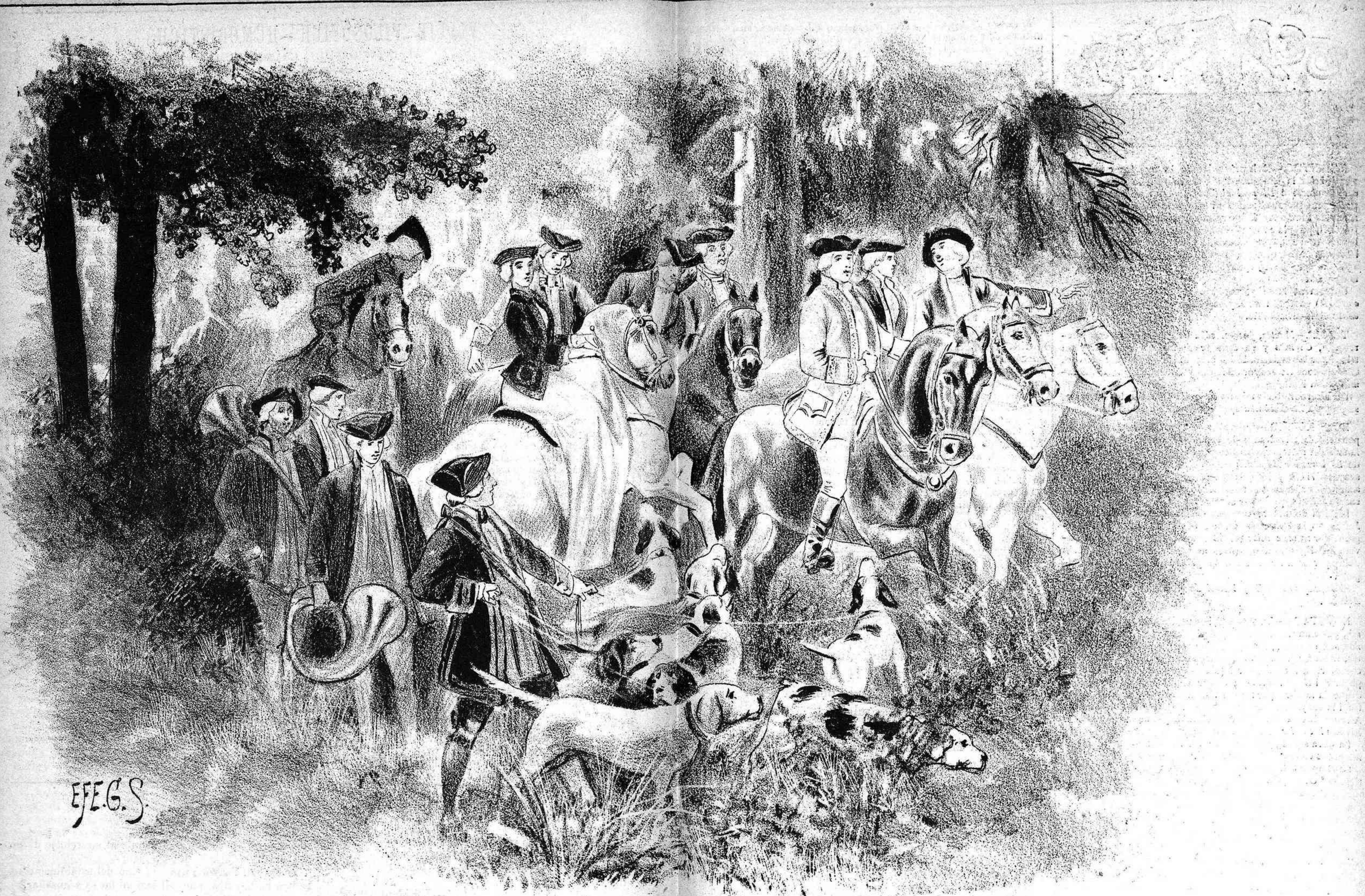
Lo jutje: Os acusan d' haber robat un relotje d' un aparador.

L' acusat: Senyor jutje... L' amo del establiment ne te ben be la culpa, pues ell casi m' ho va aconsellar.

—Com s' enten?

—Sobre lo relotje hi había una targeta ab aquest rótol: Buena ocasión.

E.F.E.G.S.

CIRCO EQUESTRE BARCELONES

UNA CASSERA EN TEMPS DE LLUIS XIV

ESPANYOL.—Molt més aviat de lo que 'ns creyam ha plegat *velas* la Empresa d' eix teatro puig lo dimecres, *sin encomendarse á Dios ni al diablo*, vá tancar las portas, no permetent entrar al teatro ni solament als artistes. Valent modo de funcionar á las foscas. Y no creyém n' hi hagués per tant, puig la companyia havia dat mostrás de ser regular en conjunt, que reformada per la part masculina y ab las obras novas, que 's tenian en cartera (á no ser que fos *filfa* las que havia anunciat) podia molt bé sostenirse la temporada.

Unicament la senyoreta Martínez (Concepció) ha trobat contracta en altre teatro, y en vritat que s' ho mereix, puig es un element notabl.

TÍVOLI.—Martes, jueves, sábados y domingos sens interrupció, *Carmen* y en cada representació un llenás y un trió per los artistes. Inútil creyém dir que tant la senyora Giorgio com los senyors Bertran y Carbonell (*barbián Escamillo*) son los héroes.

Per alternar ab eixa ópera de moda com diu la Empresa, se prepara *La Sonámbula*, per la senyoreta Fons. Exit segur.

NOU RETIRO.—Lo tenor señyor Riuhet, contractat per un reduhit número de funcions, fou molt festeijat ab la brillant interpretació que doná al paper de protagonista de *El trovador de Belchite*. Lo secundaren ab gran-acert la senyora Viada y lo senyor Palmada, vejentse obligats, per acallar los aplausos del públich, á repetir casi totas las pesas de música que conté la semi-ópera.

Dilluns debutá lo conegut barítono cómic senyor Sala Julien ab la bonica sarzuela titulada: *Toros de puntas* logrant per sa *vis cómica* los mateixos aplausos que se li havian prodigat en temporadas anteriors, ab la interpretació del paper d' alcalde. Se distingí ademés la senyoreta Delgado.

Está preparantse *D. Jaime el Conquistador* y *Las hijas del Zebedeo*.

NOVETATS.—La companyia que dirigeix lo senyor Larra, per demostrar sens dupte que sab fer algo més que sarzuclas en un acte, dissapte passat 'ns representá la en 4 actes, titulada: *Los sobrinos del capitán Grant*, obtenint lo més complert éxit. Lo senyor Larra interpretá á la perfecció lo paper del Doctor Mirabel; apesar de ser nou per ell, es sens dupte en la obra que l' hem vist més acertat. També se distingí la senyora García ab lo paper de la bailarina Soletat. A causa de una forta indisposició d' orgasme no pogué lluhir sa *vis cómica* lo senyor Gonzalez.

La obra sigué presentada ab tot l' aparato que permeten las grans condicions del escenari.

La Empresa d' eix teatro, ha contractat á la tan aplaudida tiple D.ª Concepció Martínez, que apesar de no haver dat més que dos funcions en la companyia Povedano, sapigué ja captarse las simpatías del públich.

Nostra enhorabona á la Empresa y la artista.

CATALUNYA.—Brillantment ha comensat la companyia cómic-lírica que dirigeix lo senyor Bosch y á qual frente hi figura la senyora Alverá.

Variadíssim ha sigut lo repertori que fins are 'ns ha executat, per lo que han fet gala la majoria de artistes de las notables condicions artísticas que posseheixen.

Per no sernos possible lo fer judici crítich de totas las obras, dirém algo de las novas.

El cuarto de banderas es un verdader quadro de escenas militars com indica lo títol y que creyém figurará per llarch temps en los cartells, puig á més de demostrar en son autor perfecte coneixement del teatro, está plé lo diálech d' escenas xispejants, y ocurrencias oportunas y de bon gust. En lo desempenyo se distingí molt la senyora Alverá en la interpretació del paper de viuda, puig no descuydá lo més petit detall. Lo senyor Castillo encarregat del paper de ordenansa, se captá de moment las simpatías del públich.

En lo conjunt se notá la esperta direcció del senyor Bosch. *Caramelo* resultá ser un verdader *camelo*. Inútils foren los esforços que feu la senyoreta Gonzalez per salvar la obra. Es de lo mes frívol que ha escrit lo senyor Búrgos y en quant á la música, que son sos autors los aplaudits mestres senyors Chueca y Valverde, lo públich n' esperava altra cosa.

La Empresa ha obrat acertadament al retirarla ja de la escena.

Los Zangolotinos, de Jackson y Caballero, es una sarzuela que sens dupte fará companyia á *El cuarto de banderas*, puig es de las que omplan á nostre públich.

En lo desempenyo s' hi distingiren la senyoreta Llorens y los senyors Bosch y Chaves.

Está anunciat lo próxim estreno de *Las hijas del Zebedeo*, precedit de *¡A ti suspiramos!* que ab tan gran éxit s' están representant á Madrid.

CIRCO EQUESTRE.—Ab gran aplauso del públich se executá l' estreno de la pantomima titulada: *Una cacería en tiempo de Luis XIV*. Dadas las condiciones del local es sumament difícil lo presentar ab més propietat varias de las escenas que hi han intercaladas. Causá un gran efecte la preparació de la cassa, aixis com també lo moment d' ella, puig feren gala casi tots los artistes de la companyia, de ser notables *ginetes*, demanant lo públich ab gran insistencia la repetició de tan notable escena, que serví per acreditar la inteligencia artistica del director senyor Cotrelly.

La Empresa l' ha presentat ab tot lo degut aparato, ja sia en trajos, decorat y demés accessoris, contractant ademés una secció coreogràfica.

Creyém que hi ha pantomima per lo que resta de temporada.

UN CÓMIC RETIRAT.

ECCE—HOMO

Si non é vero...

Son pare fent casullas, nit y día honradament la vida així 's guanyava, aguantant la parroquia, puig pensava que son fill lo negoci seguiría;

Pero á n' ell va donarli la manía de deixar las casullas qu' odiava, y al ser tot sol al llit, sols somiava sortir del lloch obscur en que vivía.

Va deixars las patillas, y ab maneras y manyas sevas va lográ se alcalde logrant aixis sas miras ambiciosas.

Va fé una Exposició ab moltas goteras, assistí á cent mil *xeflis* tots de balde, y avuy es ja marqués y te creus grossas.

MULEY ABENSENS.

De regrés de l' Ampurdà, la Companyia Catalana inaugura avuy las funcions que ha de donar á Sabadell posant en escena *Lo Pubill*, de Pitarra, y *Càstor y Pólux*, de Ferrer y Codina.

La vila de Palamós va demostrar la simpatía que sent per los artistas de la mencionada companyia, omplint lo teatro, en la funció de despedida, que no hi cabia una agulla més.

La Reina de Inglaterra ha condecorat al seu nét. Aixó de las condecoracions, desde que 'n té tothom qui vol, ha perdut tot valor y aviat quan un voldrà *echarla* de home de mérit, tindrà que dir per exemple: Yo no he fet mal á ningú, l' honra 'm sobra, tinch molta paraula, y en fi: ¡no soch condecorat!

Y ho crech, si no reparinho.

Lo Submarí Peral segueix fent probas.

Recordin lo que 'ls vaig di
fa temps d' a juet submarí;
y es que seguint aquet vici
de probar, no darán fi
fins al dia del Judici
á las nou del dematí.

En *Sestrica* va caurer al mar un noy que no sabia nadar, lo que vist per un altre company y alarmat de veurer que no sortia, va correr al poble á avisar.

Al cap de mitx' hora van treurer á la criatura logrant encara revifarla.

Vet aquí un *Miss Lurline* sense saberho, á no ser que siga de la rassa d' anfibios.

Bé, va passar á *Sestrica*.

Serían tantas las noticias de crims qu' hauriam de publicar extretas de varios periódichs, que ni volém parlarne de cap.

Lo resto d' Europa ens deu mirar ab llástima y despreci.

Y entre tant los mestres d' estudi no cobran. Es clar. ¿Perqué necessitém l' instrucció? ab l' instint y educació natural nos basta. Y sobra.

En la provincia de Sevilla son frequents los incendis de camps sense que 's puga donar ab los *hotentotes* autors de tals desgracias.

Alló de sempre.

En Bejar alguns trevalladors del ferro-carril la varen empendrer á tiros contra los vehins de Fresnedoso.

Africa y sempre Africa.

Lo conegut escriptor S. Gomila ha escrit, pera ser estrenat á principis de la temporada d' hivern, un drama en tres actes titolat: *Mas allí de lo digno*.

Sabém que 'l nou drama del Sr. Gomila 's bassa en una preocupació que en materias de moralitat regna entre los que 's diuhen *puristas*, y l' assumpto está desarrollat d' una manera expressiva.

Las economias portadas á cap en los ministeris, casi b fan riurer; veyám si hasta suprimirán los calsetets dels soldats.

Homes, que no fora millor rebaixar un 50 per 100 las cessantías de ministros y las pagas als generals?

Aixís s' hi coneixería.

Cristofol Colon ja no será sant com s' havia anunciat.

853 bisbes, patriarcas y prelats de tota la cristiandat han suplicat á la Santa Sede se donés al ilustre navegant lo titol de Venerable.

Nos alegrém pel descubridor de las Américas.

¡Quants sants adorém que pot ser son á l' ¡Infern!

Aixó no ho dich jo, qui ho deya, era Sant Agustí.

Sembla que lo Gobernador de Madrid Sr. Aguilera ha suspés á varios concejals de la Comissió de Consums.

Bo es que es comensi. ¿Quan li tocará de torn á un' altra Comissió que jo conech?

Lo doctor Kuhnemann ha descobert lo microbi de la berruga.

Ab tantas berrugas al cervell com tenen certas entitats, ja tindrà feyna lo Doctor Kuhnemann.

Ara falta que trobi 'l microbi de la fartanera y 's guanyarà la vida no mes ab dos ó tres Ajuntaments com un que jo 'n conech.

La companyia de *comedians* de Alcalá de Chisvert pareix que demana als empresaris *passatge* per anar á dar algunas funcions á París durant l' Esposició.

M' sembla que 'ls dirán:

Ca.. ¡no vés!

Ha mort lo general Socias á la edad de 66 anys. Era un brau militar y un home de bé. Deplorém la perdua del home públich y del amich.

Nos escriuhen de la Xina, (ab aquell llenguatje, per supuesto,) que las donas d' aquell país, capitaneijadas per un missionista que no té res de xino, han armat casi bé una revolució per protestar de la moda de ferlas creixe ab los peus oprimits, que resultan quant son grans, uns peuhets de nina, á vegadas no prou forts per sostenir un cos humá.

Al efecte, las hermosas netas de Kung-kan-tink-son, han establert, en só de protesta, una societat denominada *Societat dels peus celestes*.

Encarreguém al nostre corresponsal xino, que felicití de part nostra á aquellas partidarias de l' emancipació.

En lo Círcol Catalá de Madrid, va ser cridat á l' ordre un sócio que en una sessió volia explicarse en la llengua catalana.

Quin patriotero devía ser l' altre sócio!....

Y quin Círcol!

Voltéulos!

Segons 'ns diu nostre actiu corresponsal de Premiá de Mar, dintre breus dias s' inaugurarà un nou Centre Republicá Federal, que al mateix temps, será germandat de socorros mútuos y dels productes que reditueixi, se fundará una escola ab tots los adelantos de la Ciencia.

Molt nos plau semblant noticia, y per quant lo projecte sigui ja realitat, 'ls desitjém los més prósperos resultats, y que eixos serveixin de mirall per otras importants vilas de Catalunya.

Avant y fora.

Celebrém la melloría de D. Francisco de P. Rius y Tau. let, pus també com *La Publicitat* estimem al arcalde com á home, pero lo critiquém com á guerrero.

DELS BANYS

—Qué 't vá passá ab las Ochavos?
—Calla, home! quín compromís!
al encaixá ab la Beatrís,
se 'm vá desfé 'l tapa-rabos.

ALS BANYS

—Diu que á la nit tornarem
al ball de la Marqueseta
—Ja tenim sort, Elvireta,
qu' al dematí ens refresquem.

EPIC
1916

Crida.

Te-re te-ri.

Lo nunci os fa sapiguer
tant á los xichs com als grans,
los cosins, nets, y germans
dels vehins d' aquest carrer;

Que 'l marqués es porta bé
de salut y de butxaca,
que ha estrenat una casaca
y un rellotje de *double*.

També sabréu qu' ans d' ahir
va menjá uns quants fassolets,
carn' ab pésols y bolets
y va beure un got de ví.

Quan varen tocar las três
va doná un vol per la Vila
que estava bastant tranquila
perque no hí passavá rés.

Al tocar dos quarts de quatre
estava bastant cansat
y va aná á cá la Ciutat
per tirar-se sobre un catre.

A las vuit van despertar-lo
ab honors semi-reals
vint y cinch municipals
y al seu palau van portarlo.

Y allí carregat de fum
después de un molt bon sopar;
en lo llit se va ficar
y un burot li apagá 'l llum.

Mentras que dormint s' estava,
tres cops es va revolcar
y quant se va despertar
lo Sol ja á joch se 'n anava.

Aixó es lo que os tinch de dir,
y com que jo soch lo nunci,
éll mateix aquest anunci
m' ha manat fer. Tre-te-ri.

JAUME ROIG Y CORDOMÍ

A UNA ACTRIU

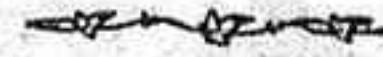

SONET.

¡Quina dona, Deu meu, mes detestable!
Quan te veig que..... ¡mal llamp! surts en escena
declamant malament, sens darte pena;
quan veig que tens la veu desagradable
y molts la califican de notable
prodigante favors de tota mena
y tractante de Sol, y de sirena
perqué tens un caracter tan amable.
Quan veig que t' aplaudeixen cada dia,
perqué tens unas..... formas ben formadas
y quan ballas, t' aixecas las faldillas.....
quan jo veig tot aixó; creu Rosalia,
estich pensant, y no pocas vegadas:
¡quantas cosas fan fer las pantorrillas!

DOLORS MONT.

IDILI ENGOMAT

Una hermosa matinada
d' un dels festius jorns de Maig,
una nina ben tractada
estaba molt enfeynada
per sota 'l fullam d' un faig.

Sos negres ulls com la mora
de terra per res movia,
y ab sa gracia encantadora
buscaba per 'lli á la vora
lo que encara no tenia.

Quan de cop un cert gomós
allí se vá presentar,
y tractant de ferli i' os
ab llenguatje empalagós
així á n' ella vá parlar:

—¿Qué buzcaz, bella nineta,
ab tant afany y dezvali,
regilant la fina helbeta
ab ta bonica maneta
d' aquezt lloch tan zolitali?

¿Buzcaz potzer la poncella
qu' engalana 'l plat flolit
de la festiva lozella,
qu' ab fragancia pura y bella
n' ezclata en mitj de ton pit?

¿Buzcaz potzer l' auleneta
qu' altres jolns va fel niuhada
á vora de ta cazeta
y cantant dolza amoleta
va pendrer llarga volada?

¿Buzcaz potzé 'l falz amor
que 't vá julá algun doncell,
y per calmar zon dolor
li vales donar ton cor
y may n' haz zabut res d' ell?

Pel Deu no faziz la muda,
que peno véure 't zufri,
conteztam ben rezoluda,
¿que potzer eztáz perduda
y no trobaz lo camí?

¿Buzcaz acaz lo cor meu
per aymal-lo ab ver amor
com aymalia jo 'l teu,
calmant així 'l dolor greu
que m' abluza senz temor?

Y badant un pam de boca
contestá ab sos mots més fins,
demostrant son cor de roca:
—¿Pero que no veu, tanoca,
qu' estich buscant cargolins?

MANEL GARDÓ.

CANTARS

No desitjo ser marqués,
ni duch, comte ni baró,
Sols desitjo que ta boca
s' obri per ferme un petó.

Tens un cor franch y expansiu
y un génit de lo més bó;
y tens cinquanta mil duros
qu' encare crech qu' es millor.

Ets fina, jove y amable,
molt hermosa y algo més;
mes, com tens molt poca *guita*
no crech que poguem fer rés.

JAUME ROIG Y CORDOMÍ.

SANT DEL DIA.—Santa Calor, que ja esperém se 'n pugi al cel per lliurnos de la seva companyia.

Fan lo panegírich del Sant «La Deliciosa» «Junta de Damas» y «Bany Orientals».

Los feligresos vestits de *Adamitas* van en gran nombre á posarse en remull en aquestos establiments *aquátichs*.

QUARANTA HORAS.—Varen durar dias passats en lo passeig de Colón unas barallas entre los conductors d'un tranvía y d'una jardinera, sens que vegessen altres municipals que dos que s' ho miravan ab tota indiferencia desde sota una palma.

CORTS DE SARRIÁ.—Ja pot anarshi ab tota seguretat hasta las dotze del día, solsa-ment vaigin deu ó dotze plegats.

NOTICIAS MARITIMAS

Desde Palamós á Barcelona devía venir remolcada la Companyia Catalana per lo vapor «Toro». pero no arrivant á l' hora á aquella població, sols vá remolcar los equipatjes que varen arribar lo dimars al dematí.

Lo capitá Llanas que manava lo «Parricida» ha pres per nous consignataris á la casa Pitarra y C.^a

Ara farà un viatge ab lo vapor «Vésten Antón....»

No se sab si també anirá á las rocas.

AVIS IMPORTANT

Als coleccionistas de la *Galeria de Celebritats* de **La Tomasa**

Vista la gran aceptació que ha tingut en nostre periódich la *Galeria de Celebritats*, ja sia per lo perfecte paregut ja per lo interessant autógrafo, per qual motiu se fá indispensable lo guardarse en tota persona ayman de las lletres y arts, la Direcció d' eix periódich, determiná fer un tiratje especial de los retratos de dita *Galeria*, el que vá imprés en paper de classe superior, no constant lo preu mes que 10 céntims.

Al mateix temps debèm notificar que se han reimprés tots los números del periódich que s' havian agotat, per lo que ja podrém servir colleccions completas, aixís com números solts alpreu ordinari de 10 céntims.

Fuenterrabia, 15, 8 matí.—Dihuen si en Martos va enviar lo ramellet de la taula del tiberi, á n' en Sagasta y aquet al de la Piga.

ROMANSOS.

Madrid, 16, 4 id.—S' ha agafat lo lladre que va robar las 4 pessetas.

L' arcalde que vá endursen los fondos per fer aquell cementiri, ha arribat á Buenos Aires.

COMSEMPRE.

Madrid, 17, 3 id.—Fins avuy s' han demanat 943 retratos de Higinia Balaguer. De 'n Mendez Nuñez no se n' ha demanat may cap.

ADELANTO Y CULTURA.

Cardona, 17, 4 id.—L' Arcalde va fer treurer lo cigarro de la boca d' un subjecte que veyá pasar la professó.

Es tracta de que 's proposi al Sr. Arcalde per La Creu Cuberta.

PAPISTA.

JOAQUIM AYNÉ RABELL

Poesía de la Terra

Aplech de petits poemas, llegendas, baladas, romansos, odas, elegias, cansons, idilis, rondallas, etc., etc. Se publica en quaderns de 32 páginas, al preu de 2 rals. Ab tota regularitat sortirà un quadern quinzenalment.

S' hi suscriu en la administració de «LA TOMASA»

Carrer San Pau, n.º 56

SE VENEN NÚMEROS SOLTS — HAN SORTIT JA QUATRE QUADERNS

CORRESPONDENCIA

Sr. A. A. Pot passarse per la Redacció? L' hi agrahiriam.—Ignasi Iglesias. Lo quento es molt vell y la forma fluixa. Ab lo seu permis ho hem tirat al cove. Lo sonet tampoch nos agrada.—Noire Cap de Meló Pot ser en altre setmanari li insertarán alguna cosa; en «La Tomasa», no.—K. Novas. L' articlet no vá, dispensi.—J. Roig y Cordomi Va bé, s' atmet al coro.—15. Ho llegirém.—Fandilleta. No vá.—Bas Socias. Mirarém l' articlet que diu. La poesia senti'n dirli que no 'ns agrada.—Llumanera de Sala. Dispensi. Eram á pendre las ayguas y... ja. Comprén? La quèstió de nas l' hi vista avuy y m' agrada, Anirá, no 's sulfurí.—E. Costa. S' admeten los trenca-closcas y xaradas; lo demés no vá bé.—Joseph Oromí. Publicarém lo que envia.

A. Ll. - Reus. - Remés 49 números y rebut son import.

J. G. - San Feliu de Guixols. - Rebudas ptas. 10.80 y enterats del aument

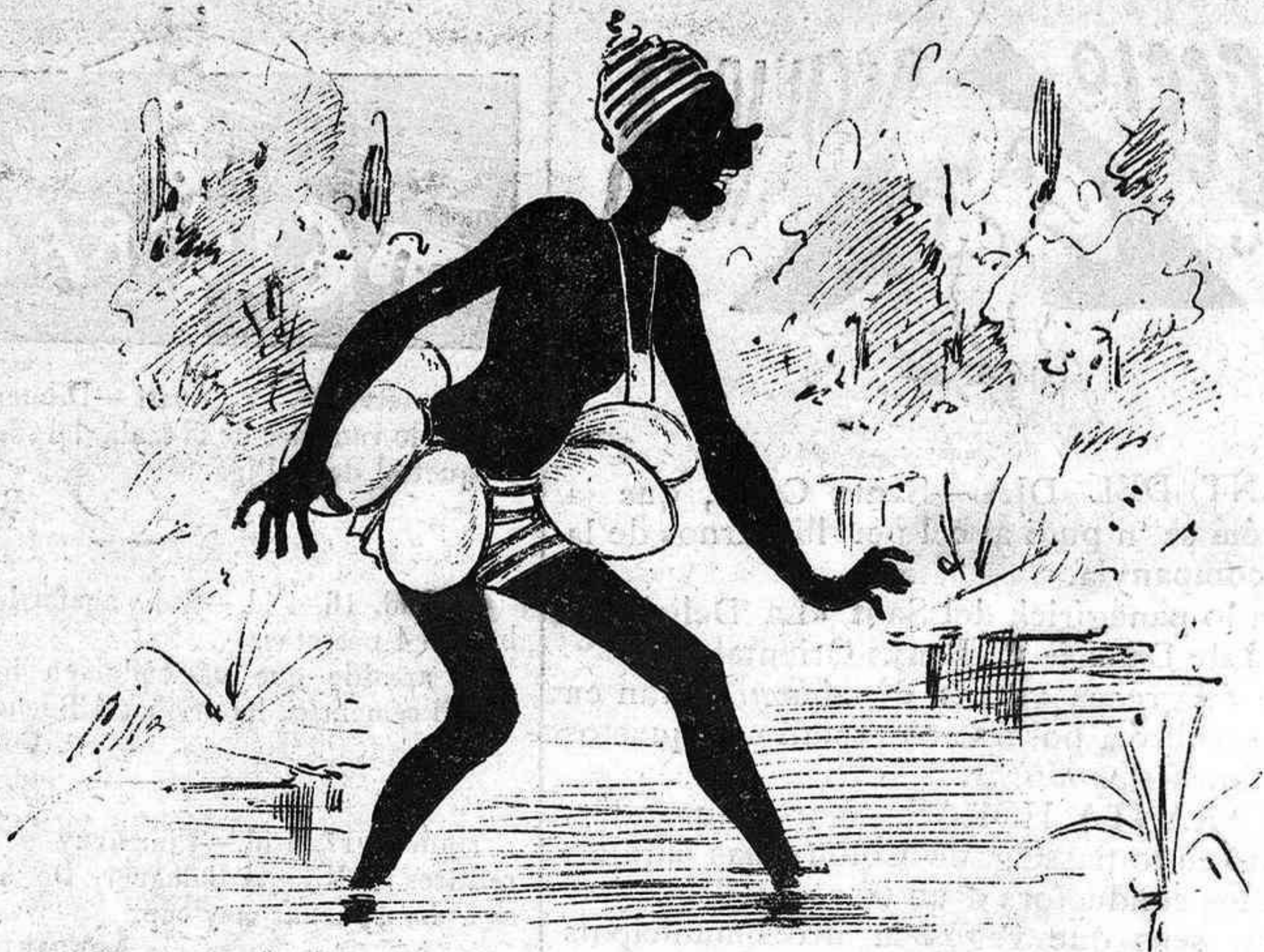
J. G. - Vilanova. - Rebut import suscripció últim Juliol.

F. B. - Almacellas. - Id. id. fins Octubre.

Vda. D. - Tortosa. - Rebudas ptas. 10. Remesa segona vegada del número 49.

IL-LUSIONS

Yo soy Panchito Polanco
que á Europa vení de allá,
y por mucho que lavá
nunca poder brubre branco.

SECCIÓ DE TRENCA-CLOSCAS

XARADAS

Sentada á la platxa estava
sobre una dugas primera
una nena molt pitera
mentres tercera filava.

Sa cabellera semblava
hermós fil d' invers segona
y de sa esquena bufona
almenys una hú quart penjava.

Son rostre hermós y hechicer
l' aygua clara retratava
y jo com mes la mirava
mes m' omplia de plahér.

Sos ulls semblavan estrelles
sos llavis eran coral
y son tipo angelical
m' omplia de maravellas.

Y al fi ansiós de no ignorar
lo nom de tant bell tresor
que m' havia ferit lo cor
ab son expresiu mirar.

Li vaig di ab tó molt formal
¿vol dir m' bella filadora
com se diu?

—¿Jo?

—Si senyora.

—Ab mol gust, me dich total.

D. BARTRINA.

SINONIMIA

—Ahont va Tot tant demati.
—Al carrer del Total á comprá vi.

TRES SABIS.

ANAGRAMA

Quansevol y quansevulga
que haigi perdut un tot
que vaiji al carré del total
número vint, principal.

UN-ESTUDIANT MURRI.

TRENCA CLOSCAS

Rosina Pon Celce

Viena.

Aquestas lletres combinadas donarán
per resultat, lo titol d' una comedia ca-
talana representada ab molt aplauso.

ANADEO.

LOGOGRIFO NUMÉRICH

- 1 Consonant.
- 6 5 Nota musical.
- 1 7 3 Vegetal.
- 7 3 3 2 Utensili de cuyna
- 1 7 3 7 8 Personatge célebre.
- 1 2 4 5 8 2 Carrer de Barcelona.
- 1 2 6 4 7 8 2 Població catalana.
- 1 2 3 4 5 6 7 8 Célebre poeta castellá.
- 1 2 3 4 5 6 5 Ofic.
- 7 6 5 3 3 2 Part del cap.
- 1 7 3 3 2 Guarniment de caball.
- 1 7 1 7 Fruita.
- 2 3 2 Part dels animals de ploma
- 7 6 Mineral.
- 8 Consonant.

K. NALEJAS.

SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN LO NÚMERO ANTERIOR

Xarada I.—Pa-la-u-tor-de-ra.

id. II Pes-ca-te-ra.

Anagrama.—Tana-Nata.

Acentigrafo.—Roba-robá.

Logogrifo numérich.—Hortensia.

Geroglífich.—Un ou val deu céntims.

LA TOMASA

PERIÓDICH FESTIU, IL-LUSTRAT Y LITERARI

Preus de suscripció:

Espanya y Portugal, trimestre. . . . . 1'50 ptas
Cuba y Puerto Rico id. . . . . 2 " "
Extranger id. . . . . 2'50 " "

NOTA.—Tota reclamació podrà diri-
girse á la Administració y Redacció del
periódich, carrer de Sant Pau, n.º 56.
LITOGRAFÍA DE RIBERA Y ESTANY.

Lit. Barcelonesa, S. Pau, 56.—Barña.